

VIESTEJÄ TIETEEN KENTILTÄ

Porin yliopistokeskukselta valmistuneiden opinnäytetöiden näkökulmia ylisukupolvisiin kohtaamisiin

Yksinäisyys - ystävyys - yhdessäolo:
Näkökulmia ylisukupolvisiin kohtaamisiin -seminaari

11.6.2019

Yhteisötila Otava

Porin yliopistokeskus/ Tampereen yliopisto
(yhteiskuntatieteet, Pori)

Koonnut: Vilma Wiro
ASTe - Akateeminen
asiantuntijuus Satakunnan
sosiaali- ja terveyspalvelujen
tueksi (ESR)

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	2
2.	Kohtaamisia ylisukupolvisissa tiloissa ja maisemissa	3
2.1.	Kulttuuriperintö ja rakennettu ympäristö	3
2.2.	Digitaalinen kulttuuri ja verkkoympäristö	6
3.	Merkitykselliset aikuiset ylisukupolvisissa suhteissa	7
4.	Ylisukupolviset kohtaamiset työelämässä	12
5.	Lopuksi	14

Katsauksen sisältämät Porin yliopistokeskuksessa toimivien tutkinto-ohjelmien opinnäytetyöt:

Tampereen yliopisto, yhteiskuntatutkimus ja sosiaalityö

Rosenqvist, Tellu (2019) Jaetusta arjesta etäyhteydenpitoon. Lapsenlapsistaan etäällä asuvien isovanhempien kokemuksia isovanhemmudesta. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma (Pori), sosiologia.

Wallin, Antti (2019) Eläkeläisten tila: Kaupunkitilan ja eläkeläisten sosiaalisen toiminnan tarkastelua. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopiston väitöskirjat 9.

Honkasalo, Marjatta (2018) ”Tässä kuitenkin tehdään yhdessä tätä lehteä”. Eri-ikäisten toimittajien kokemuksia keskinäisestä vuorovaikutuksesta muuttuvalla media-alalla. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma (Pori), sosiologia.

Valkama, Nina (2017) ”Et joku ihmene välittää must niinku oikeesti”. Nuorten kokemuksia lastensuojelun jälkihuollosta. Tampereen yliopisto, sosiaalityön tutkinto-ohjelma (Pori), sosiaalityö.

Lavonius, Terhi (2014) Isovanhemmat perhehoitajina. ”Lähinnä vaan mietittiin sitä, tietysti sitä ikää.” Tampereen yliopisto, sosiaalityön tutkinto-ohjelma (Pori), sosiaalityö.

Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Taipale, Hannele (2018) Asuminen suojelukohteessa. Kokemuksia asumisesta Unescon maailmanperintökohteessa Vanhassa Raumassa. Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, kulttuuriperinnön tutkimus.

Iivonen, Tommi (2016) Rintamasotilaiden lasten isäkokemukset. Sodan jälkeen syntyneiden porilaismiesten kertomuksia isistään. Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, kulttuuriperinnön tutkimus.

Ahvenjärvi, Mari (2015) ”Meille pelaaminen on semmoista mukavaa yhdessäoloa”. 3–8-vuotiaiden lasten vanhempien osallistuminen ja suhtautuminen lapsen digitaaliseen pelaamiseen. Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, digitaalinen kulttuuri.

Meriniemi, Malla (2013) Karhiniemen Kyläkartano – entisen maalaiskansakoulun merkitys kyläyhteisön kohtaamispaikkana. Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, kulttuuriperinnön tutkimus.

Turun yliopisto, Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö

Urmäs-Antola, Pauliina (2019) Nuori työntekijä ja psykologinen sopimus. Tarinoita sitoutumista tukevasta esimiestyöstä. Turun yliopisto, Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö, liiketaloustiede, johtaminen ja organisointi.

Lisäksi lähteenä on hyödynnetty: Wallenius, Tytti (2018) Hyvinkö pyyhkii? Tutkimus Porin yliopistokeskuksen opiskelijoiden hyvinvoinnista. Porin ylioppilasyhdistys Pointer ry.

Viestejä tieteen kentiltä

Porin yliopistokeskukselta valmistuneiden opinnäytetöiden näkökulmia ylisukupolvisiin kohtaamisiin

1. Johdanto

Porin yliopistokeskuksen muodostavat Tampereen yliopisto, Turun yliopisto ja Aalto-yliopisto. Lisäksi Porin yliopistokeskuksen yhteydessä toimii Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan opetusterveyskeskus. Yliopistokeskuksessa on tutkintoon johtavaa koulutusta, täydennyskoulutusta ja avoimen yliopiston opetusta, siellä tehdään tieteellistä tutkimusta ja toteutetaan kehittämishankkeita. Opiskelijoita on noin 2000 ja henkilökunnan jäseniä 170. Tutkintokoulutusta järjestetään neljällä alalla: tekniikka, yhteiskunta, kulttuuri ja kauppatieteet. Opiskelijat valmistuvat maistereiksi tai diplomi-insinööreiksi. Lisäksi Porin yliopistokeskuksella työskentelee tohtorikoulutettavia, tutkijoita sekä tekniikan, työ- ja elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittäjiä.

Porin yliopistokeskuksen opiskelijat ovat oman alansa asiantuntijoita, sillä suurin osa opiskelijoista suorittaa osaamistaan syventäviä opintoja. He ovat myös elinikäisiä oppijoita; opiskelijoiden ikähaarukka on laaja ja usein heillä on taustallaan aikaisempi tutkinto (esim. AMK-tutkinto). Opiskelijat pitävät yllä tiiviitä suhteita työelämään ja työkokemusta heillä on keskimäärin yli 10 vuotta. Merkittävä osa opiskelijoista on kotoisin Satakunnasta. Porin yliopistokeskuksen opiskelijoista yli 80 % kokee olevansa oikealla alalla ja 85 % pitää alansa kiinnostavuutta erittäin tärkeänä kriteerinä – he ovat siis motivoituneita ja tietävät, mitä osaavat¹.

Porin yliopistokeskuksen opiskelijat ovat aidosti monitieteisiä asiantuntijoita ja heillä on paljon annettavaa hyvinvoinnin sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen saralla. Yksi keskeinen asiantuntijuuden kehittämisen paikka ovat opintojen loppuvaiheessa toteutettavat pro gradu- ja diplomityöt. Niitä valmistuu vuosittain lähemmäs 200 ja moni kytkeytyy Satakunnan alueen asukkaiden ja organisaatioiden toimintaan tai kokemuksiin. Yksinäisyys – ystävyys – yhdessäolo: Näkökulmia ylisukupolvisiin kohtaamisiin –seminaaria varten olemme koonneet tieteenrajat ylittäen yhteen tietoa Porin yliopistokeskuksen opiskelijoiden tuottamista tutkielmista, jotka syventävät ja laajentavat näkökulmia tilaisuuden teemaan. Täyspitkät tutkielmat löytyvät annettujen linkkien tapaa Tampereen yliopiston ja Turun yliopiston julkaisupalveluista. Katsauksen on toteuttanut

¹ Hyvinkö pyyhkii? –raportti 2018.

Tampereen yliopiston (yhteiskuntatieteet, Pori) hanke ASTe – Akateeminen asiantuntijuus Satakunnan sosiaali- ja terveystalvelujen tueksi (ESR).

Tiedontäyhteisiä lukuhetkiä!

2. Kohtaamisia ylisukupolvisissa tiloissa ja maisemissa

2.1. Kulttuuriperintö ja rakennettu ympäristö

Wallin, Antti (2019) Eläkeläisten tila: Kaupunkitilan ja eläkeläisten sosiaalisen toiminnan tarkastelua. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopiston väitöskirjat 9.

- **Linkki:** <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0993-0>

Väestö Suomessa ikääntyy, ja eläkeläisten osuus väestöstä kasvaa. Kyseessä on yksi aikamme keskeisimmistä yhteiskunnan rakenteita ravisuttavista muutoksista. Keskustelua dominoi talouspuhe, minkä vuoksi vähemmälle huomiolle ovat jääneet

ikäntymisen vaikutukset kaupunkielämälle. Tässä väitöskirjassa tarkastelen, miten eläkeläisten sosiaalinen toiminta muuttaa kaupunkitilaa sen eri tasoilla.

Teoreettiset lähtökohdat nojaavat yhteiskuntatieteiden tilallisen käänteen kirjallisuuteen, erityisesti Henri Lefebvren tilateoriaan. Tämän mukaan kaupunkitiloja tuotetaan ihmisten, yhteiskunnan ja materiaalisen todellisuuden välisissä suhteissa. Teoria korostaa inhimillistä toimintaa yhteiskunnallisen muutoksen voimana. Tämän tutkimuksen huomionkohteena ovat aktiiviset eläkeläiset kaupunkitilan tuottajina.

Tutkimus koostuu neljästä artikkelista sekä yhteenveto-osasta, jossa kokoon yhteen osatutkimusten tuloksia ja käsitteellistän edelleen eläkeläisten tilan sosiaalista tuottamista. Työn empiirisen osuuden muodostavissa neljässä osatutkimuksessa hyödynnetään pääosin laadullisia aineistoja. Osatutkimukset kuvaavat arkisia esimerkkejä eläkeläisten sosiaalisesta todellisuudesta. Yhteenveto-osassa kuvataan, miten sosiaalinen toiminta muuttaa julkista kaupunkitilaa, ikääntyvää asuinalueita ja ylikansallista elämää.

Eläkeläisten julkisten kaupunkitilojen käyttöä ohjaa pikemminkin seurallisuus kuin rahan kuluttaminen. Seurallisuuden kautta tuotettujen symbolisten merkityksenantojen avulla eläkeläiset voivat kyseenalaistaa kaupunkitilan kulutuskeskeisiä normatiivisia merkityksiä.

Eläkeläiset tekevät yhteistoiminnan avulla asuinalueestaan mieluisamman. Kollektiivisen vastarinnan kautta he voivat myös vaikuttaa kaupunkitilan institutionaaliseen hallintaan. Globalisaatio on mahdollistanut eläkeläisten monipaikkaiset elämäntavat. Suomalaiseläkeläisten yhdyskunta muodostuu, kun ihmiset liittyvät yhteen tuottaakseen symbolista yhteisyyttä.

Eläkeläisten lukumäärän lisääntyessä heidän sosiaalinen toimintansa muuttaa kaupunkia entistä enemmän eläkeläisten tilaksi. Yhteenvedon lopussa esitän, että kaupunkitilaa tuotetaan jatkuvasti jokapäiväisen elämän, institutionaalisten rakenteiden ja uudelleentulkintojen vuorovaikutuksessa. Tässä dynamiikassa eläkeläiset pyrkivät tekemään kaupunkielämästään parasta mahdollista käytössään olevilla resursseilla. Elämäiloa tavoitellaan erityisesti yhdessäolon ja yhdessä tekemisen kautta. Siksi seurallisten kaupunkitilojen merkitys kasvaa tulevaisuudessa. Tässä tutkimuksessa korostetaan kaupunkia, jossa on hyvä myös ikääntyä. Hyvän kaupungin tekeminen alkaa sen haaveilusta.

Taipale, Hannele (2018) Asuminen suojelukohteessa. Kokemuksia asumisesta Unescon maailmanperintökohteessa Vanhassa Raumassa. Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, kulttuuriperinnön tutkimus.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018110747512>

Tässä pro gradu -tutkielmassa pyrin selvittämään, miten suojeltujen talojen asukkaat kokevat asumisen Rauman kaupungin historiallisessa keskustassa, Vanhassa Raumassa, joka on turisteja puoleensa vetävä Unescon maailmanperintökohde. Rauma on yksi maamme keskiaikaisista kaupungeista ja sen vanhan keskustan suojeltu rakennuskanta on pääosin peräisin 1800-luvulta. Vanha-Rauma sai suojelukaavan vuonna 1981 ja alueen asukkailla on siitä lähtien ollut vastuullinen rooli talojen kunnossapitäjinä ja säilyttäjinä. Hyvin säilyneenä kokonaisuutena se on edustanut myös yhteistä pohjoismaista puukaupunkiperinnettä Unescon maailmanperintölistalla vuodesta 1991 alkaen.

Tutkielman pääaineistolähteenä käytän asukkaiden kotona Vanhassa Raumassa vuonna 2006 tehtyjä kvalitatiivisia teemahaastatteluita. Tutkimusotanta käsittää kuuden eri talon asukkaiden haastattelut. Asukkaita näissä taloissa oli yhteensä 10. Haastatelluista asukkaista puolet oli alun perin raumalaisia ja puolet ulkopaikkakunnilta Raumalle muuttaneita. Haastateltujen joukossa oli kaksi henkilöä, jotka asuivat Vanhassa Raumassa omissa lapsuudenkodeissaan. Heistä toinen oli syntynyt vuonna 1922 ja toinen vuonna 1942. Myöhemmin Vanhaan Raumaan

muuttaneet voidaan jakaa 1970-, 1980- ja 1990-luvulla tulleeisiin uusiin asukkaisiin. Vertailen eri aikoina Vanhaan Raumaan asumaan asettuneiden henkilöiden kokemuksia rakennussuojelusta ja asumisesta maailmanperintökohteessa. Tarkastelen suojeltua taloa sen asukkaan antamien merkitysten kautta. Lähestymistapa on täten ilmiökeskeinen.

Asukkaiden henkilökohtaisiin kokemuksiin rakennussuojelusta vaikuttaa se, miten tietoisia he ovat suojelumääräysten tarkoituksesta. Pääasiassa kokemukset ovat olleet myönteisiä. Ne, jotka ovat muuttaneet alueelle suojelukaavan voimaantulon jälkeen, ovat itse valinneet asumisen suojelukohteessa. Ennen suojelua alueella asuneet ovat tottuneet vapaammin toteuttamaan omia rakennusprojektejaan. Oma vapauden kaipuu taloa koskevassa päätöksenteossa korostuu etenkin silloin, jos se on ollut jo useiden sukupolvien ajan saman suvun hallussa. Asuminen suojelukohteessa on yhteisesti jaettu elämäntapa, josta syntyy yhteisöllisyyden kokemus. Vanhassa Raumassa suurin osa haastatelluista asukkaista määrittelee talon julkivisun edustavan yhteisesti jaettua rakennuskulttuuriperintöä, johon liittyy myös omistajuuden mukanaan tuoma huoli. Asenteet turismiin ovat myönteisiä. Tarvittaessa yksityisyys Unescon maailmanperintökohteessa varmistetaan omalla portilla, joka sulkee suojiinsa sisäpihan puutarhan ja talon sisätilat.

Meriniemi, Malla (2013) Karhiniemen Kyläkartano – entisen maalaiskansakoulun merkitys kyläyhteisön kohtaamispaikkana. Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, kulttuuriperinnön tutkimus.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201306123975>

Karhiniemi on 150 asukkaan kylä Satakunnan Huittisissa. Tutkimukseni keskiössä on Karhiniemen entinen kansakoulu eli nykyinen Karhiniemen kyläkartano. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää mitä merkityksiä kylän keskeisellä paikalla sijaitsevaan vanhaan rakennukseen on liitetty ennen ja liitetään nyt, ovatko merkitykset vuosien 1913-2012 aikana muuttuneet, ja onko koulutoiminnan lakkaaminen vuonna 1970 vaikuttanut näihin merkityksiin, ja sitä kautta kylän yhteishenkeen ja vireyteen.

Pääasiallisena aineistona käytän suullista muistitietoa, jota olen kerännyt haastatteleamalla. Valitsin tutkimusmenetelmäksi haastattelun, koska pidän kyläläisten omia muistoja ja kokemuksia tutkimuskysymyksen kannalta ensiarvoisen tärkeinä. Muistitietotutkimus on monitieteistä ja -metodista, joka sopii myös kulttuuriperinnön tutkimukseen hyvin. Haastatteluihin osallistui

yhteensä 20 henkilöä, jotka edustivat Karhiniemen entisiä ja nykyisiä asukkaita sekä Karhiniemellä työskennelleitä henkilöitä.

Karhiniemen koulu lakkautettiin vuonna 1970, jonka jälkeen kylän sosiaalinen elämä hiipui vuosikymmeniksi, ja jäi muutaman ulkopuolisen ihmisen järjestämän toiminnan varaan.

Viimeistään kyläseuran perustamisen myötä vuonna 1989 kyläläiset saivat huomata, ettei koulun lakkautuksen tarvitse merkitä kylän tarinan loppua. Lakkautettu koulutalo voi parhaimmillaan olla kyläläisten yhteisöllisyyttä ja kylän identiteettiä ylläpitävä toiminnan ja muistojen paikka.

Koettelemukset voivat parhaimmillaan kasvattaa kylän me-henkeä, ja lisätä kyläläisten kaipaamaa yhteistoimintaa.

Kyläläiset saavat asuinpaikkansa virkistymään tauon jälkeenkin, jos talkootyöhön ja yhdessä tekemiseen jaksetaan sinnikkäästi panostaa. Jokaisella kylällä on elävän, sosiaalisen yhteisön edellytykset, mikäli kylällä on vahva kulttuuriperintö ja yhteishenki sekä aktiivisia asukkaita.

2.2. Digitaalinen kulttuuri ja verkkoympäristö

Ahvenjärvi, Mari (2015) ”Meille pelaaminen on semmoista mukavaa yhdessäoloa”. 3–8-vuotiaiden lasten vanhempien osallistuminen ja suhtautuminen lapsen digitaaliseen pelaamiseen. Turun yliopisto, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, digitaalinen kulttuuri.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015101214866>

Käsittelen pro gradu -tutkielmassani digitaalista pelaamista 3–8-vuotiaiden suomalaislasten perheissä. Tutkimuskysymykseni kuului: Millä tavoin 3–8-vuotiaiden lasten vanhemmat osallistuvat ja suhtautuvat lasten pelaamiseen? Selvitin vanhempien mielipiteitä lapsen pelaamisesta sekä osallistumisen tavoista verkkokyselyllä. Kyselyvastaukset, 327 kpl, muodostivat tutkimusaineiston, jota käsittelin sisällönanalyysin keinoin.

Kyselyaineiston analyysin pohjaksi muodostin useiden suomalaisten mediakasvatusoppaiden perusteella kolme pelikasvattajan perustyyppiä: rajoittajan, ymmärtäjän ja pelikaverin. Etsin omasta aineistostani vastaavuuksia näille tyypeille. Aineiston perusteella vanhemmat jakautuvat kolmeen mainittuun ryhmään erilaisten motiivien perusteella.

Tutkimuksessani vanhemman osallistuminen lapsen pelaamiseen ymmärretään laajasti. Osallistumista on pelaaminen yhdessä, lapsen pelaamisen katsominen, peleistä keskusteleminen ja pelaamisen rajoittaminen. Tutkimukseni perusteella vanhempien suhtautumista ja osallistumista lapsen pelaamiseen selittävät muun muassa vanhemman sukupuoli sekä oman pelaamisen määrä. Paljon pelaavat vanhemmat hyväksyvät lapsen peliharrastuksen ja kannustavat pelaamiseen. Pelaamisen rajoittamisessa eniten itse pelaavat vanhemmat luottavat vähän pelaavia useammin omaan harkintakykyyn esimerkiksi pelien ikärajojen suhteen. Toisaalta vain vähän tai ei ollenkaan itse pelaavien ja päivittäin pelaavien vanhempien väliltä löytyy yllättävä yhteys: näihin ryhmiin kuuluvat vastaajat rajoittavat vähiten niin peliaikaa kuin pelisisältöjäkin. Eri määriä pelaavien vanhempien keskuudessa pelien opettavaisuus on ylenen syy hyväksyä lapsen pelaaminen.

Käsittelen tutkimuksessani myös digitaalisen kuilun käsitettä ja vastinparina sille sosiaalista pelaamista. Sosiaaliseseen pelaamiseen sisältyvä vuorovaikutus pelitilanteissa on jatkotutkimuksen kannalta yksi tärkeimmistä tutkimusprosessin aikana esiin nousseista teemoista.

3. Merkitykselliset aikuiset ylisukupolvisissa suhteissa

Rosenqvist, Tellu (2019) Jaetusta arjesta etäyhteydenpitoon. Lapsenlapsistaan etäällä asuvien isovanhempien kokemuksia isovanhemmudesta. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma (Pori), sosiologia.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201905171770>

Tutkielmassa tarkasteltiin isovanhemmuutta tilanteessa, missä isovanhemman ja lapsenlapsen välillä on pitkä maantieteellinen välimatka. Tutkimustehtävänä oli selvittää, miten etäisyys ja etäyhteydenpito vaikuttavat etäisovanhemman elämänlaatuun ja miten etäisovanhemmat kokevat oman isovanhemmuutensa.

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentui Erik Allardtin(1976b) hyvinvointiteorian pohjalle. Allardtin hyvinvointiteorian kuuluisa kolmijako jakaa hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen: elinolot (*having*), sosiaaliset suhteet (*loving*) ja itsensä toteuttaminen (*being*). Allardtin teoria mahdollisti huomion kiinnittämisen erityisesti hyvinvoinnin subjektiiviseen kokemukseen, tai elämänlaatuun.

Tutkielman aineisto koostui yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tarjoamasta valmiista aineistosta. Valmiiksi digitaalisoitu aineisto sisälsi 185 isovanhemman kirjoitelmaa aiheesta

”Isovanhemmuuden uudet haasteet”. Tämän tutkimuksen aineistoksi valikoitiin 40 kirjoitusta sen perusteella, että niissä kirjoittaja (isovanhempi) asui lapsenlapsistaan etäällä.

Aineiston analyysi toteutettiin käyttämällä teorialähtöisen sisällönanalyysin menetelmää. Tavoitteena oli löytää aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Aineisto luokiteltiin ja teemoiteltiin, jotta ilmiöstä saavutettaisiin mahdollisimman tarkka kuvaus. Analyysin pohjalta ja Allardtin having, loving ja being -kolmijakoon nojaten tuloksista koostettiin etäisovanhemman hyvinvointimalli, jonka tarkoituksena oli esittää etäisovanhemman elämänlaadun keskeiset osatekijät tiivistetysti ja visuaalisesti.

Tämä tutkielma tuottaa kontribuution isovanhemman hyvinvointia koskevaan keskusteluun. Tutkielman tulokset osoittivat, että säännöllinen yhteydenpito edistää isovanhemman ja lapsenlapsen välistä suhdetta, tapahtui se sitten kasvokkain tai esimerkiksi verkossa. Erityisesti verkossa tapahtuva etäyhteydenpito tarjoaa monia hyötyjä, kuten lievittää ikävää ja vähentää vierastamista. Vaikka kuvat ja tarinat lapsenlapsista houkuttelevat isovanhempia käyttämään uutta teknologiaa, on kuitenkin tärkeää kannustaa ja auttaa isovanhempia uusien kommunikaatiomenetelmien käyttöönotossa. Toisaalta, päinvastoin kuin stereotypiat ikääntyvien kyvyistä ja halusta käyttää nykyaikaista teknologiaa antavat olettaa, sitoutuvat isovanhemmat yhä enenevässä määrin digitaalisen median käyttöön yhteydenpidossa läheistensä kanssa.

Valkama, Nina (2017) ”Et joku ihmine välittää must niinku oikeesti”. Nuorten kokemuksia lastensuojelun jälkihuollosta. Tampereen yliopisto, sosiaalityön tutkinto-ohjelma (Pori), sosiaalityö.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201710092575>

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena oli tutkia nuorten kokemuksia saamastaan lastensuojelun jälkihuollosta. Tässä tutkielmassa jälkihuolto rajataan koskemaan laitoshuollon jälkeistä nuoren itsenäistymisvaihetta. Teoreettisena viitekehyksenä on sosiaalisen tuen käsite. Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisia sosiaalisen tuen muotoja nuorten kertomuksissa esiintyy sekä millaisia merkityksiä nuoret antavat jälkihuollolle. Tausta-ajatuksena oli, että näitä kokemuksia voisi hyödyntää kehitettäessä jälkihuoltoa. Asiakasnäkökulman esiin nostaminen on tärkeää, jotta voidaan arvioida palvelun toimivuutta ja toteuttamistapojen vastaamista nuorten tarpeisiin.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla kuutta jälkihuollossa olevaa nuorta. Jälkihuollon työntekijät avustivat haastateltavien löytymisessä. Haastattelut olivat avoimia haastatteluja, joissa

oli teemahaastattelun piirteitä. Tutkimusta lähestyttiin sosiaalisen tuen käsitteen näkökulmasta ja aineiston analyysi tehtiin sisällönanalyysia mukaillen. Analyysissa sosiaalisen tuen muotoja eroteltiin tiedolliseen, emotionaaliseen ja aineelliseen tukeen. Lisäksi tarkasteltiin näiden tutkimuotojen välistä dynamiikkaa.

Sosiaalisen tuen sisältö painottuu eri tavoin jälkihuoltoprosessin eri vaiheissa. Tutkimuksen perusteella jälkihuollon tarjoaman sosiaalisen tuen merkitys kasvaa nuorten muuttaessa omilleen. Nuorten kertomuksissa aineellinen tuki nähtiin välttämättömäksi omaa kotia perustettaessa. Aineellinen tuki vaatii kuitenkin rinnalleen emotionaalista ja tiedollista tukea. Tiedollisen tuen kautta nuori oppii asioita. Nuori tarvitsee osakseen myös kokemuksen välittämisestä, ymmärryksestä, tärkeänä pitämisestä, kuulluksi tulemisesta ja turvallisuudesta, jota emotionaalinen tuki tarjoaa. Tarjottu tuki voi samanaikaisesti olla tiedollista, aineellista ja emotionaalistakin tukea. Tuen kokemisessa työntekijän ja nuoren välinen suhde on tärkeä tekijä. Tutkimuksen mukaan myös viranomainen voi olla nuoren elämässä merkittävä aikuinen.

Iivonen, Tommi (2016) Rintamasotilaiden lasten isäkokemukset. Sodan jälkeen syntyneiden porilaismiesten kertomuksia isistään. Turun yliopisto, kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, kulttuuriperinnön tutkimus.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016082422958>

Tässä tutkielmassa tarkastelen millaisia ovat rintamasotilaiden lasten isäkokemukset ja miksi ne muodostuivat sellaisiksi kuin ne ovat? Tutkielman ensisijaisena lähteenä toimivat neljän porilaisen miehen haastattelut, jotka tehtiin maaliskuun 2011 ja huhtikuun 2012 välisenä aikana. Haastattelut olivat luonteeltaan pitkiä teemahaastatteluja, joihin haasteltavat osallistuivat yksin ja kukin yhden kerran. Ajallisesti haastatteluissa keskityttiin 50- ja 60-lukuun. Haasteltavaksi valikoitui alkujaan sattumalta vain miehiä, mutta ei yrityksistä huolimatta yhtään naista. Tämän johdosta rajausta tehtiin tietoisesti miehiin. Lisäksi haasteltavat oli tietoisesti valittu sodan jälkeen syntyneistä ikäluokista.

Haastatteluaineisto purettiin osiksi Jyrki Pöysän määrittelemää lähilukumetodia käyttäen. Lähiluvun jälkeen aineistosta esiin nousseita kertomuksia tulkittiin Victor W. Turnerin määrittelemän erityisen kokemuksen sekä Kirsti Salmi-Niklanderin määrittelemän rajatun kokemuksen käsitteitä hyväksi käyttäen. Näiden käsitteiden kautta hain haastattelukertomuksille yhteisiä nimittäjiä, jotka voidaan tulkita yhteisiksi kokemuksiksi ja laajentaa näin koskemaan suurempia joukkoja.

Tutkimusaineisto kontekstualisoiitiin tarkastelemalla aluksi 50- ja 60-lukujen yhteiskunnallista, poliittista sekä sosiaalista ilmapiiriä, jonka jälkeen tutkielman fokus siirtyy varsinaisen haastatteluaineiston tarkastelemiseen. Tutkielmassa osoitan, että yhteisiä nimittäviä tekijöitä haasteltavien lapsuudessa olivat isien runsas alkoholinkäyttö, etäinen käyttäytyminen suhteessa lapsiin sekä sodasta vaikeneminen. Sodasta miehet puhuivat lähinnä humalassa, saunassa ja kavereilleen, mutta eivät juuri koskaan omalle perheelle. Osalla isistä täyttyivät kaikki yllä mainitut nimittäjät, mutta yksi heistä pysyi raittiina lähes koko elämänsä. Tutkielma myös osoittaa, että mitä kauemmas sodan ajasta tultiin, sitä vähäisemmäksi kävi isien etäinen käytös ja myös vaikenemisen kulttuuri alkoi ajan myötä rakoilla. Osalla isistä alkoholi näytteli suurta osaa elämän loppuun asti, mutta osa vähensi sen käyttöä ikäännyttyään.

Tutkielmassa korostuvat haasteltavien kertomukset siitä, että isien käytös ei ollut heille traumaattista, vaan se nähtiin ajan tapojen sanelemana tai henkilökohtaisena käytöksenä. Haasteltavat eivät osanneet kertoa miten sota oli heidän isiinsä vaikuttanut, vaikka kuitenkin allekirjoittivat sodalla olleen vaikutuksia. Erityisesti haasteltavien mieleen oli jäänyt leppoisa ja mukava isän kanssa vietetty aika, joka Turneria mukaillen näyttäytyy erityisen kokemuksen hetkinä. Näiden hetkien rooli traumojen puuttumisen selittäjänä on erittäin tärkeä ja vaatii tulevaisuudessa lähempää tarkastelua.

Lavonius, Terhi (2014) Isovanhemmat perhehoitajina. ”Lähinnä vaan mietittiin sitä, tietysti sitä ikää.” Tampereen yliopisto, sosiaalityön tutkinto-ohjelma (Pori), sosiaalityö.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201404231358>

Tämän tutkielman aiheena ovat isovanhemmat, jotka toimivat perhehoitajina omille lapsenlapsilleen. Erityisesti olen kiinnostunut ikääntymisen näkymisestä isovanhempien sijaisvanhemmuudessa, kun he kasvattavat omia lapsenlapsiaan. Lisäksi olen tutkinut sitä, millaisia tukimuotoja isovanhemmille on tarjottu tai millaisia tukimuotoja isovanhemmat olisivat toivoneet saavansa vanhemmuuden tukemiseen.

Isovanhemmille sijoittamista mietitään usein lastensuojelussa, kun lapselle täytyy löytää sijaishuoltopaikka. Isovanhempien soveltuvuutta arvioidaan eri näkökulmista, joista ikääntyminen ja sen tuomat haasteet nousevat helposti esiin. Sosiaalityöntekijöillä, jotka arvioita tekevät, ei välttämättä ole kuitenkaan tietoa siitä, kuinka oleellisesta asiasta on kysymys ja millainen painoarvo ikääntymiselle tulisi asettaa.

Olen kerännyt aineiston yhteistyössä Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön kanssa. Kehittämissyksiköllä on tietoa alueen perhehoitajista sekä isovanhemmista, joille on sijoitettu lapsenlapsi. Aineisto koostuu kuuden isovanhemman haastattelusta ja olen analysoinut sen sisällönanalyysin avulla. Vanhemmuutta ja ikääntymistä olen tutkinut vanhemmuuden roolikartan kautta, joka määrittelee ja jäsentää vanhemmuuden eri roolien tehtäviä. Perhehoitajalaki asettaa puolestaan erilaisia tukimuotoja, joita perhehoitajille kuuluu. Tutkin kuinka nämä tuen muodot ovat toteutuneet isovanhempien kohdalla ja selvitän, nouseeko jotain muita tuentarpeita esiin.

Tuloksista käy ilmi, että isovanhempien ikääntyminen alkaa näkyä sijaisvanhemmuudessa erityisesti silloin, kun lapsenlapsi alkaa itsenäistyä. Isovanhempien ikääntyminen ja voimavarojen rajallisuus alkavat näkyä rajojen asettamisessa ja nuoren erilaisten tarpeiden ymmärtämisessä. Isovanhemmille on kuitenkin ikääntymisen myötä kertynyt kokemuksia ja kärsivällisyyttä, jotka auttavat kasvatustehtävässä.

Isovanhempien saama tuen määrä oli tulosten mukaan vähäistä. Tuloksissa korostui isovanhempien epätietoisuus erilaisten tukimuotojen mahdollisuudesta sekä siitä, miten ne toteutuisivat. Tuen mahdollisuuksista ei haastattelujen mukaan oltu keskusteltu viranomaisten kanssa. Isovanhempien ikääntyminen ja voimavarojen rajallisuus saattoivat myös vaikuttaa siihen, etteivät he itse lähteneet niitä selvittämään. Yhteistyö viranomaisten kanssa näytti aineiston mukaan myös heikolta, ja viranomaiset koettiin kiireisiksi. Riskinä on, että isovanhemmilla saattaa olla halu pärjätä ja ratkaista lapsen asiat suvun sisällä. Viranomaisille voidaan antaa helposti parempi kuva kuin mitä se todellisuudessa on. Viranomaisten tulisikin olla aktiivisesti mukana ja huolehtia siitä, että isovanhemmilla on tieto erilaisista tukimuodoista. Näin voidaan myös heti puuttua mahdollisiin ongelmiin. Ikääntymisen tuomiin haasteisiin voidaan antaa monenlaista tukea ja hyvällä yhteistyöllä ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä.

4. Ylisukupolviset kohtaamiset työelämässä

Urmäs-Antola, Pauliina (2019) Nuori työntekijä ja psykologinen sopimus. Tarinoita sitoutumista tukevasta esimiestyöstä. Turun yliopisto, Turun yliopiston kauppakorkeakoulun Porin yksikkö, liiketaloustiede, johtaminen ja organisointi.

- **Linkki:** <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019052116416>

Ikääntyvän työvoiman jäädessä eläkkeelle, työelämään saapuvat nuoret ottavat vastuun yhteiskunnan eteenpäin viemisestä. Nuorten ajatukset työelämästä ja työssä pysymisestä voivat kuitenkin poiketa aiempien ikäryhmien suhtautumisesta työntekoon ja nuori ei ehkä olekaan enää valmis sitoutumaan työhönsä. Työvoiman määrä maassamme kuitenkin vähenee, koska nuoret ikäluokat jatkuvasti pienenevät ja niinpä työnantajan kannalta katsottuna olisikin tarpeen, että nuori työntekijä tavoittelisi sitoutumista työhönsä. Tässä tutkielmassa tarkastellaan nuorten 23-25 vuotiaiden työntekijöiden ajatuksia työstä ja sitoutumisesta. Nuori työntekijä on vasta työuransa alussa ja olisi toivottavaa, että hän olisi kiinnostunut jatkamaan työelämän palveluksessa vielä pitkään, koska jatkuvat työntekijöiden vaihtumiset rasittavat sekä työnantajaa että työyhteisöä.

Esimiestyö ja nuoren johtaminen ovat keskeisessä asemassa työyhteisössä, kun on kysymys vuorovaikutuksesta ja työssä viihtymisestä. Nuori työntekijä odottaa esimieheltään rentoa ja keskustelemaa suhtautumista sekä huomioimista ja kannustamista. Nuoren esimiehenä toimivalta henkilöltä edellytetäänkin inhimillistä työtötta ja opastusta tehtäviin ja työelämään. Avoin työyhteisön toimintakulttuuri ja kommunikaatio ovat nuorten toivelistan kärkipaikoilla ja esimieheltä odotetaan mukautumiskykyä johdettavan vahvuuksien ja heikkouksien perusteella. Esimies voikin omalla käyttäytymisellään ja ammattitaidollaan olla tukemassa nuoren sitoutumista ja psykologisen sopimuksen syntymistä.

Haastattelututkimukseen osallistuneet nuoret kertoivat mielipiteistään, kokemuksistaan ja ajatuksistaan työelämästä teemahaastattelun puitteissa. Haastattelusta kertynyttä materiaalia käsiteltiin narratiivisen analyysin mukaisesti ja tutkimuksen lopputuloksena muodostettiin kolme erillistä, fiktiivistä tarinaa nuorten kertomusten pohjalta. Näissä tutkimuksen tuloksena syntyneissä tarinoissa esiintyvät kaikki ne keskeiset teemat, joita nuoret toivat esille ja joita he pitivät tärkeinä työelämän tulevaisuuden kannalta. Nuori työntekijä ei ole poikkeuksellisen halukas jatkuvasti vaihtamaan työpaikkaansa, vaan toivoo voivansa kehittyä siinä tehtävässä, jota on jo tekemässä.

Nuoret ovat motivoituneita työstään ja työyhteisöstään, myös esimiehen ja alaisen väliset suhteet vaikuttaisivat olevan hyvällä tasolla. Työpaikan vaihtamisaikeita ei tullut esille tämän tutkielman yhteydessä.

Honkasalo, Marjatta (2018) ”Tässä kuitenkin tehdään yhdessä tätä lehteä”. Eri-ikäisten toimittajien kokemuksia keskinäisestä vuorovaikutuksesta muuttuvalla media-alalla.

Tampereen yliopisto, yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma (Pori), sosiologia.

- Linkki: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201804261577>

Työpaikoilla on samanaikaisesti töissä eri-ikäisiä työntekijöitä, joiden pitää pystyä toimimaan työyhteisössä toiset huomioon ottaen ja toisten kanssa. Media-alalla työyhteisön toimintaan on tuonut jännitteitä se, että toimitukset ovat sekä taloudellisten että uuden tekniikan tuomien muutosten alaisena. Kaikki mediatilat ovat tavalla tai toisella joutuneet reagoimaan muutoksiin ja usein niin, että myös toimituksellista henkilöstöä on vähennetty. Työelämän muutokset eivät koske vain media-alaa, vaan digitalisaatio on muuttanut työn sisältöjä lähes kaikilla aloilla.

Tarkastelen tutkielmassani toimittajien kokemuksia vuorovaikutuksesta eri-ikäisten ja saman ikäisten toimittajien kanssa keskisuudessa sanomalehdessä. Tutkimus on laadullinen, ja olen analysoinut aineistona olleita haastatteluja fenomenologis-hermeneuttisella menetelmällä lähtemällä siitä teoreettisesta ajatuksesta, että inhimillinen toiminta on intentionaalisesti vuorovaikutuksellista.

Tutkimus osoitti, että työyhteisöllä on suuri merkitys kaikenikäisille toimittajille, myös niille, jotka ovat työyhteisön jäseniä vain lyhyen sijaisuuskauden ajan, ja että työyhteisössä toimimiseen kohdistui voimakkaita tunteita. Kaikille toimittajapolville yhteisiä olivat kokemukset uran alkuvuosista, jolloin omaa paikkaa työyhteisössä vielä haetaan. Vuorovaikutussuhteissa näkyi kipukohtia, joissa kokeneemmat saattoivat käyttää tiedollista arvovaltaansa – tiedollisia oikeuksiaan – suhteessa kokemattomiin toimittajiin. Kun kokemukset periytyivät sukupolvelta toiselle ja niistä kokemuksista kerrottiin myös muista työpaikoista, voi tutkimuksen perusteella todeta, että toimitusyhteisöissä on syytä havahtua luomaan toimintatapoja, jotka estävät tällaista vastakkainasettelua. Työyhteisön vuorovaikutussuhteita edistävä toimi olisi luoda luontevia oppimistilanteita, joissa mentorointia voisi tapahtua sekä vanhemmilta nuorille, että nuorilta vanhemmille.

Nuorille on tyypillistä etsiä omia polkujaan ja omia pienyhteisöjään myös media-alalla. Omien yhteisöjen etsintä ei kuulu vain nuorille, sillä myös vanhemmat näyttävät toimituksissa etsivän omia verrokkiryhmiään. Ikä ei kuitenkaan ole toimitusyhteisön toiminnan ja yhteishengen kannalta määrittävin tekijä. Keskeiseksi tutkimukseni mukaan vuorovaikutuskokemuksissa nousi se, että toimittajat ikään katsomatta kokivat ylpeyttä ammatistaan ja kokivat tekevänsä yhdessä omaa lehteään.

5. Lopuksi

Vaikka jotkut toimintaympäristöt ovat vahvemmin nuorten, aikuisten tai eläkeläisten kuin toiset, syntyy ylisukupolvisia kohtaamisia arjessa jatkuvasti esimerkiksi asuinalueilla ja julkisissa tiloissa, perhe- ja läheissuhteissa, työelämässä sekä erilaisissa palveluissa. Koulumummot ja –vaarit ovat esimerkki siitä, miten kohtaamisia voidaan rakentaa myös tietoisesti. Ylisukupolvisia suhteita on käsitelty monista näkökulmista myös opinnäytetöissä myös Porin yliopistokeskuksella. Valmistuneiden opiskelijoiden pro gradu- ja diplomitöistä sekä väitöskirjoista on 2000-luvun aikana kertynyt kattava tietovaranto myös alueen julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden hyödynnettäviksi. Pro gradu- ja diplomityöt sekä väitöskirjat ovat myös konkreettinen esimerkki Porin yliopistokeskuksen opiskelijoiden asiantuntijuudesta ja sen laaja-alaisuudesta. Kirjaseen kootut tutkielmat voivat auttaa tunnistamaan ylisukupolvisten kohtaamisten tiloja ja mahdollisuuksia sekä tuoda uusia näkökulmia hyvinvointia vahvistavien palvelujen ja vapaaehtoistyön tueksi.

KATSAUKSEN ON TUOTTANUT:

ASTE – AKATEEMINEN

ASiantuntijuus SATAKUNNAN

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN

TUEKSI (ESR) –HANKE

TAMPEREEN YLIOPISTO

YHTEISKUNTATIEETEET, PORI

Vilma Wiro

Eveliina Kaukkila

ASTe

Akateeminen asiantuntijuus Satakunnan
sosiaali- ja terveystalvelujen tueksi (ESR)

Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteet, Pori

Porin yliopistokeskus